

Aalisarnermut Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfik

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik

Rev. d. 26. juni 2019

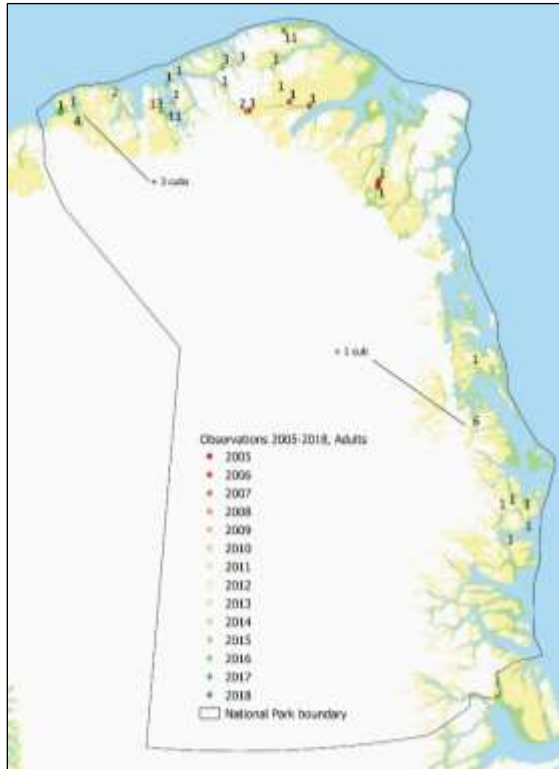
J.no.
40.00.01.42.Wolf/2019

Kalaallit Nunaanni amaqqut pillugit siunnersuineq

Namminersorlutik Oqartussat Pinngortitaleriffik qinnuvigisimavaat Kalaallit Nunaanni amaqqut pillugit siunnersueqqullugu. Siunnersuineri aallerfigineqarput allaaserisat aammalu ”Amaqqu pillugit tusarniaasoqarnerani qisuariaataasimasut” kingulleq 26. septembari 2017-imi Fernando Ugarte’mit suliarineqarsimavoq.

Kalaallit Nunaanni amaqqut oqaluttuarisaanermi ullumikkullu

Amaqqu Avannaani Kalaallit Nunaatalu Kangiata avannaani ullumikkut uumapput, oqaluttuarisaanermi siaruarsimanagerat assigalugu. Amaqqu ukiut 40-it missaanni Kalaallit Nunaanni ersigunnaaralarput, tassa 1930kut naalerneriniit 1970-kut naajartulernerisa nalaannut. Amaroqannginneranut patsisaatinneqartarpoq 1908miit 1960 tungaanut amarorniartoqartarsimanerujussua. Amaqqu aappariit 1979-imi Kronprins Christian Land-imi takuneqarput (Marquard-Petersen, 2011), taamaalillutillu amaqqu nunatsinneqqilerput. Pinngortitaleriffik ukiut tamaasa uumasut sumi takuneqarsimangersut ilanngullugit paasissutissiiffineqartarpoq, aamma amaqquunik takunnittoqaraangat paasitinneqartarput, qimussinik alapernaarsuisartunit Sirius’imit aamma tigusaqartarput (takutitassiaq 1).

Takutitassiaq 1. Qimussimik alapernaarsuisartut Sirius'ikkuq amaqquunik takunnittarnertik 2005miit 2018-imut nalunaarsortarsimavaat. Nalunaarsuinerni piffissaq qanoq atsigisoq atorneqarsimanersoq imaluunniit qimussernermut piffissaq atorneqarsimanersoq amarorlu ataaseq arlaleriarlugu takuneqarsimanersoq apeqqusersorneqartarsimangilaq. Taamaallaallu nalunaarsuisoqartarpoq amaroq takuneqaraangat, imaappoq tumit takuneqartut ilanngunneqartanngillat.

Sirius-ip paasissutissiinera aallaavigalugu amaqquut amerlassusaat assigiinngiarput 1-miit 13-inut amerlassuseqartaramik, amerlanertigulli ataasiinnaq takuneqartarpoq. 2005-miilli piaqqat marluk naammattoorneqarsimapput (tamarmik 2013-imi takuneqarlutik). Taamaattoq allanik eqimattaqartoqartarsimasinnaavoq piarartaqartartunik. Takunnittoqarnerusarpoq Kalaallit Nunaata avannaani, Kangiataunganiunngitsorli. Qimussimik alapernaarsuisartut Sirius-ikkuq nalunaarsugaasa saniatigut Pinngortitaleriffiup nalunngilaa ujarassiuup Mark Hutchison-ip Inglefield-ip nunataani tupeqarfiup eqqaani 2018-imi julimi amaqquut ataatsimoortut 12-it takusimagai.

Aappaluttumik allattorsimaffiup inissisimanagera

Kalaallit Nunaanni uumasut naasullu peqassuseq eqqarsaatigalugu qanoq inissisimanagerat pillugu 2018-imi allattorsimaffik nutarterneqarluni saqqummerseqqinneqarpoq (www.natur.gl/roedliste).

Allattorsimaffimmi allassimasut malillugit amaroqassusaa killeqartoq, naatsorsuutigineqarporlu amaqquut inersimasut 55'iussasut. Taamaattumillu amaroq Kalaallit Nunaanni "akunnattumik navianartorsiortut" (VU*[EN], vulnerable [endangered]) inissisimasutut nalilerneqarpoq.

Amaroqassuseq piffissap 1978-1998 ingerlanerini missingersuilluni naliliineruvoq, Pinngortitaleriffiullu ilisimangilaa ukiuni kingullerni peqassusiat missingersuisioneqarsimanersoq. Imaassinnaavoq Kalaallit Nunaanni amaqquut siullermik naatsorsuutigisaminngarnit amerlanerusut, mianerinnillunili

nalilersueriaaseq atussagaanni, taava amaqput suli ikittutut isiginiarneqartariaqarput taamaattumillu nungusaariaannaasutut suli isigineqartariaqarlutik, qanoq amaroqartiginera suli nutaamik misissuiffigineqarsimangimmat.

Amaqput sananeqaataa Canadamilu amaqqunut atassuteqarnera

Ilisimatuussutsikkut allaaserisami 2018-imeersumi (Sinding et al., 2018) naqissuserneqarpoq Canadami, Umimmaat Nunaanni amaqput Kalaallit Nunaannilu amaqput ilaqutariittut. Timaasa sananeqaataat "imminnut attuumassuteqarput", ikerasak Nares Stræde illugiinnik ikaartarlugu amaqput Canadami Umimmaat Nunaannut Kalaallillu Nunaannut angalasarsimapput. Misissuinerit allaaserineqarnerisa takutippaat timaasa kingornussassartai assigiittorujussuusut Kalaallit Nunaanni/Umimmaat Nunaannilu. Kingornussassartaali allaaneruvallaanngikkaluartut imaanngilaq avataaniit akorneqanngippallaarlutik ajortissasut, kisiannili amaroqassusaa Kalaallit Nunaanni/Umimmaat Nunaanni kingorngussassartamikkut peqqissuusinnaapput (Robinson et al., 2019). Kalaallilli Nunaanni amaqput ikinnerisa kingunerisaanik ilaqutariinnerat suli ikinnerulernerannik kinguneqarsinnaavoq. Misissuinerit aamma takutippaat amaqput Kalaallit Nunaanneersut Umimmaallu Nunaanneersut Amerikap avannaatungaani amaqqunit allaanerusut, aamma Baffin-ip Kangerliumarnaniittuninngarnit allaanerusut. Imaappoq tassa amaqput immikkuullarilluinnartuupput, immikkut ingerlatsivigineqartariaqartut.

Amaqput nerisaat

Nerisassamik tungaatigut amaqput tamatigoortuupput pissarsiarineqarsinnaasullu tamaasa nerisinnaasarpaat. Amaqput meqqusa isotop-ikkut misissuiffigineqarnerisigut nerisaat suunersut paasinianeqarsimapput. Amaqput Kalaallit Nunaanneersut/Umimmaat Nunaanneersut annerusumik umimmannik ukallinillu nerisaqartuupput (Knudsen, 2019).

Amaqput inunnik saassussisarnerat

- Amaqput inunnik upassussisarnerat pillugu Kalaallit Nunaanni ikittuaqqanik oqaluttuaqarpoq. Ukiuni kingullerni amaqput pingasut Kalaallit Nunaanni toqullugit aallaaneqarnikuupput: 2013-imi Sirius-ikkut ataatsimik aallaasaqarsimapput, 2015-imi Qaanaami amaroq ataaseq aallaaneqarsimavoq, 2016-imilu amaroq ataaseq Siorapalummi aallaaneqarsimalluni. Qimussimik alapernaarsuisartut Sirius-ikut ataasiakkaanik taasaqarsimapput amaqput/t sivisunerusumik malersortarsimagaatsik, qunusaarlugit aallaasorsorfigisariaqartarsimallugit. Amaqput inunnik upassussisarnerat pillugu nalunaarussiaq 2002-mi saqqummerpoq, tassani Kalaallit Nunaanni pisimasunik ilanngussaartoqanngilaq (Linnell et al., 2002). Canadami amaqput inunnik upassissimani 15-it taaneqarput 1915-2000 ingerlanerini pisarsimasut. Canadami amaqput 60.000-it missaanniissangatinneqarput, taakkunani 5-6.000-it Nunavummi uumapput, taamaattoq Umimmaat Nunaanni amaqput qassiunersut nalunaarsorneqarsimangilaq. www.wolf.org). Inunnik upassinerit 15-it pisimasut akornganni

arlaannaalluunniit toqusimangilaq, amaqulli 10-it taakkunani toqunneqarsimapput. Amaqqut inuillu akornganni susoqartarnera taamaattumik qaqtigoortorujussuurtut oqaatigineqartariaqarpoq.

Siunnersuineq

Pinngortitaleriffiup innersuussissutigerusuppa amaqut aatsaat pisinneqartalissasut amaqut amerlassusaat sukumiinerusumik ilisimaneqalerpat uppersarneqarsinnaalerpallu nungusaataangitsumik piniarneqarsinnaalersimassasut, tamannalu pissaq ingerlatsinermi pilersaarusiornikkut nakkutilliinissamullu piareersaasiornikkut.

Eqiternerá

- Kalaallit Nunaanni amaqut ikittunnguuppat nungusaanissaallu [akunnattumik inissisimavoq] Kalaallit Nunaanni nungutaanissamut inissisimaffiit allaattorsimaffiat aappalaartoq 2018-meersoq malissagaanni.
- Kalaallit Nunaanni amaqut Umimmaat Nunaannilu amaqut ilaqutariupput.
- Amaqqut nerisaat tassaanerupput umimmat ukallillu.
- Amaqqut pisinneqarsinnaangornissaannut tunngatillugu uppersaatitalimmik nungusaataangitsumik pisaqartoqarsinnaanersoq pillugu sulí naammattumik ilisimannittoqangilaq.

Allaaserisat aallerfigineqartut:

KNUDSEN, R. 2019. *Diet analysis of modern and historical wolves in North America and Greenland using stable isotopes – with main focus on the polar wolf (Canis lupus arctos)*. M.Sc., University of Copenhagen.

LINNELL, J. D. C., ANDERSEN, R., ANDERSONE, Z., BALCIAUSKAS, L., BLANCO, J. C., BOITANI, L., BRAINERD, S., BEITENMOSE, U., KOJOLA, I., LIBERG, O., LØE, J., OKARMA, H., PEDERSEN, H. C., PROMBERGER, C., SAND, H., SOLBERG, E. J., VALDMANN, H. & WABAKKEN, P. 2002. The fear of wolves: a review of wolf attacks on humans. NINA - Norsk institutt for naturforskning.

ROBINSON, J. A., RÄIKKÖNEN, J., VUCETICH, L. M., VUCETICH, J. A., PETERSON, R. O., LOHMUELLER, K. E. & WAYNE, R. K. 2019. Genomic signatures of extensive inbreeding in Isle Royal wolves, a population on the threshold of extinction. *Science Advances*, 5, eaau0757.

SINDING, M.-H. S., GOPALAKRISHAN, S., VIEIRA, F. G., CASTRUITA, J. A. S., RAUNDRUP, K., JØRGENSEN, M. P. H., MELDGAARD, M., PETERSEN, B., SICHERITZ-PONTEN, T., MIKKELSEN, J. B., MARQUARD-PETERSEN, U., DIETZ, R., SONNE, C., DALÉN, L., BACHMANN, L., WIIG, Ø., HANSEN, A. J. & GILBERT, M. T. P. 2018. Population genomics of grey wolves and wolf-like canids in North America. *PLoS Genetics*, 14, e1007745.